

1. WHY 'NATURE' HAS NO PLACE IN ENVIRONMENTAL PHILOSOPHY.

Vogel argumentuje pro vypuštění pojmu příroda v rámci environmentální filozofie, protože analýzou jeho tří možných významů dochází k tomu, že tento pojem je nejednoznačný a obsahuje mnoho paradoxů, mimo jiné metafyzického charakteru (96-97).

První dva významy pojmu příroda, které Vogel uvádí, je Příroda (*Nature* s velkým *N*), která zahrnuje všechno ve fyzické realitě (včetně lidí a jejich produktů) a příroda (*nature* s malým *n*), kterou naopak definuje jako všechno živé vyjma člověka a jakýchkoli jeho produktů. Jelikož na planetě už neexistuje místo, na kterém by se lidská činnost neprojevila, tak *nature* už zákonitě musela přestat existovat, zatímco *Nature* existuje stále. Z toho mu vychází, že pokud chceme chránit *přírodu*, tak už není co chránit, a pokud chceme chránit *Přírodu*, tak bychom měli chránit i například budovy (88).

Následně přichází Vogel ještě se třetí definicí přírody, a sice přírody jako „světa živého“, „světa fauny a flóry“ (90). Lidé jsou ale dle této definice součástí fauny a flóry (přírody), takže Vogel hledá dál, o čem můžeme tvrdit, že to je/není součástí přírody a postupně rozebírá, jestli za přírodní/umělé můžeme považovat lidské produkty, lidské jednání směřující k tvorbě těchto produktů, „biologičnost“ těchto produktů, zda jsou tyto produkty tvořeny záměrně a zda jsou tvořeny myšlenkovým procesem nebo bez něj. Nakonec dochází k tomu, že když něco označujeme za umělé, tak to vždycky vychází z určité preanalytické vize spočívající v tom, že náš rozum je něco nadpřirozeného a špatného (negativního). Tento předpoklad Vogel odmítá, a to i v případě, že bychom rozum považovali jen za částečně nadpřirozený/špatný. Z toho mu pak vyplývá, že koncept přírody je třeba opustit.

SOUHLASÍTE S VOGELOVÝM TVRZENÍM, ŽE BYCHOM MĚLI OPUSTIT POJEM „PŘÍRODA“ A KONCEPTY S NÍM SPOJENÉ (POSTOJ ARGUMENTUJTE)? ZNÁTE NĚJAKÝ JINÝ KONCEPT PŘÍRODY, NEŽ TY, KTERÉ VOGEL ROZEBÍRÁ?

Pojem „příroda“ v rámci environmentální filozofie není třeba opouštět (ale je nutné ho vždy jasně definovat), protože ho lze použít ve zcela neutrálním kontextu, který není podmíněn tím, že mluvčí vychází z oné preanalytické vize o nadpřirozeném lidském rozumu. Jde například o větu „Jdu do přírody.“ Tedy jdu „tam, kde množství produktů lidské činnosti je relativně a řádově nižší, než množství entit, které člověk nevyprodukoval“. Nepotřebuji rozebírat, jestli například odhozená PETka v lese je přírodní nebo ne. Mě v této definici zajímá pouze relativní množství těchto PETek vůči množství například stromů. Takovou větu může pronést i člověk, kterému je příroda úplně lhostejná, tzn. nevychází z té dualistické vize o špatném rozumu a skvělé přírodě.

Pokud se ale bavíme o spojení „chránit přírodu“ nebo „něco je přirozené/přírodní“ (tj. vazba na akci a určitá pozitivní konotace na pozadí), tak je vhodné použít jiné, přesnější výrazy. Mohli bychom začít třeba tím, že si přiznáme, že chráníme především sebe a svůj pohled na svět. Nebo třeba reflexí pocitu, že po hodinové procházce v lese se (někteří) cítíme lépe, než po hodinové procházce vedle dálnice. Pro toho, kdo ale jede v autě po té dálnici, třeba případně přirozené být mobilní (jede třeba někoho navštívit, takže to je sociální tvor, a to je přečte přirozené). Tak jak tak, určitou podmnožinu interakcí živého tvorstva je možné popsat jako „hry s nulovým součtem“ (jeden získá, druhý trpí). A my, místo abychom upřímně prohlásili: „Přáli bychom si maximalizovat množství interakcí s nenulovým součtem, tj. kooperativní interakce.“, tak řekneme třeba „Takové sobecké jednání vůči přírodě není přirozené.“ Jsme součástí nějakého celku živé přírody a nemůžeme z něj vystoupit. Měli bychom se snažit reflektovat svá hodnotová stanoviska otevřeně a neulehčovat si práci používáním slov „přirozený“, „přírodní“ a tvářit se, že existuje nějaká (na nás jako jednotlivcích či na lidstvu jako celku) nezávislá objektivní míra toho, co je správné.

2. NEVIDITELNÝ SVĚT

PROČ ABRAM POUKAZUJE NA RŮZNÉ PODOBY NEVIDITELNOSTI SE KTERÝMI SE MŮŽEME SETKAT?

Abram se domnívá, že naše civilizace vnímavost vůči různým podobám neviditelnosti ztratila, a jmenuje, jaké následky to pro nás bude mít, pokud se z tohoto „dlouhotrvajícího klamu našeho odloučení od tělesné země“ (87) neprobudíme: Lidstvo pravděpodobně vyhyne¹. Tedy jedním z důvodů, proč na Abram na různé formy neviditelnosti poukazuje, je ten, aby nás varoval, jaká nebezpečí plynou z toho, když je budeme ignorovat.

JAK SE STAVÍ K MOŽNOSTI POZNAT SVĚT A VĚCI V NĚM?

Abram tvrdí, že za viditelnými a pojmenovatelnými věcmi (slunce, země, útes, medvěd) existuje mnoho skrytých stránek nebo sil světa (77) a tyto síly nazývá „třemi formami neviditelnosti“ - skrytost toho, co leží **za** viditelnými věcmi (horizontální hloubka / hloubka vzdáleností), **uvnitř** viditelných věcí (vertikální hloubka / hloubka propasti) a **mezi** viditelnými věcmi (hloubka vnoření). Tyto neviditelné síly můžeme pociťovat, ale téměř nikdy je nevnímáme přímo (83). Naše poznání těchto neviditelných věcí je omezeno jejich prchavostí a nedefinovatelností. Mimo jiné proto, že jsme neoddělitelnou součástí těchto sil.

Toto vnímání, blízké domorodým společnostem², dává Abram do kontrastu s naší gramotnou, technologickou západní společností („vzdělaná křesťanská civilizace“, 85). Tvrdí, že my poznáváme svět, jako kdybychom od něj byli odděleni. Jako by svět byl objekt, který principiálně můžeme užít celý najednou v celé své úplnosti (85). Tento přístup Abram nazývá „velice užitečnou iluzí“ (86), ale dále vysvětluje, že pokud tímto způsobem s hmotným světem i zacházíme, tak se tím sami ničíme.

Abram vyzývá k opětovnému probuzení naší vnímavosti vůči oněm neviditelným silám. Tvrdí, že tyto entity nejsou ani zcela objektivní povahy, ani zcela subjektivní povahy, nýbrž že jde o „víceznačné reality, které se pohybují zároveň kolem nás i uvnitř nás, a někdy i skrze nás“ (92).

VYSVĚTLETE PROČ NE/SOUHLASÍTE S JEHO POSTOJEM A ARGUMENTACÍ.

S tezemi, které Abram prezentuje, celkově souhlasím, protože si myslím, že popisuje jevy, jejichž platnost potvrzuje i fyzika a psychologie. Nemožnost zcela vystoupit jako nezávislý pozorovatel se například zřetelně projevuje v sebenaplňujícím proroctví. Už jen položením nějaké otázky, touhou zjistit, jak něco funguje, mohu změnit to, jak to bude fungovat nebo jak se něco odehraje.

Obsese slovy a jejich ochrana v zacyklené reflexi je zajímavá myšlenka. Tím, že něco pojmenujeme, tím získáme moc nad tím, co jsme pojmenovali, ale zároveň ten fenomén zbavíme jisté neurčitosti (entropie). Pak s tím pojmem můžeme jako vládci jednodušeji zacházet. Obava z neurčitosti je vlastní nejen lidem, ale i zvířatům, protože jde o potenciální hrozbu. Aby lidé omezili entropii, tak vytvářejí různé stereotypy, opakující se rutinní pochody, standardizují procesy atd., až nakonec mají tolik jistoty, že ztratí kontakt s oněmi neviditelnými silami.

Souhlasím s tím, že popisovaný proces může mít sebedestruktivní důsledky. Jedním z důvodů kolapsů civilizací/společností bývá právě přebujelá byrokracie a „zakonzervovanost“. A to podle mě souvisí s tím, jak

¹ „Pravděpodobně to nebude trvat dlouho a náš vlastní inteligentní druh je [další četné druhy] bude následovat [vyhyne]“ (86).

² „Každé společenství, které žije v úzkém a důvěrném kontaktu s nedomestikovanou přírodou [...] uznává myriády energií, které se pohybují v neviditelných hloubkách smyslového světa.“ (84)

vysoko si postavíme žádoucí standard předvídatelnosti, organizovanosti, negentropie. Ony neviditelné síly fungují mimo jiné tak, že zamíchají kartami, naznačí možné cesty, dočasně zvýší entropii (neurčitost) systému a slouží jako prevence vůči zacyklení se v nehybnosti.